

АВТОНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ					
ВСЕГДА НА ВЫСОТЕ	Бортовий журнал авіакомпанії Крим	*	Сімферополь	*	Вдовіна В. тел./факс (0652)249-876, 249-875
ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ					
ЖАР-ПТИЦЯ	Інформаційно-правовий журнал	Сокиринська громада Рідної Віри "Світанок"	с. Сокиринці Вінницької обл.	Щомісячно	Гижко А.
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ					
ГУМАНІТАРНИЙ ЖУРНАЛ		Національна гірничо-академія України	Дніпропетровськ	Щоквартально	Пушкін В.Ю. тел. (0562)458545
ИНФОРМ РАЗВИТИЕ	Щотижневий рек-ламно-інформаційний журнал	Приватний підприємств Степанов В.	Кривий Ріг	Щотижнево	Степанов В. тел. 40-05-72
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ					
УКРАИНСКИЕ ТОВАРО-ПРОИЗВОДИТЕЛИ И ДЕРЖАТЕЛИ ПРОДУКЦИИ ПРЕДЛАГАЮТ ПОТРЕБИТЕЛЯМ	Інформаційне видання	Відкрите акціонерне товариство "Донецькомобресурси"	Донецьк	6 разів на рік	*
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ					
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	Збірник наукових праць	Українська Академія державного управління при Президенті України. Львівський філіал	Львів	*	Чемерис А.О. тел. (0322) 593485
ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ					
НОВИЙ КОЛЕГІУМ	Науковий інформаційний журнал	Харківський державний технічний університет радіоелектроніки	Харків	*	Бондаренко М.Ф. тел. (0572) 433-053

* Інформація відсутня.

Матеріал підготовлено відділом обов'язкових примірників Книжкової палати України

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

УДК681.324:070]:025(477).

ЕЛЕКТРОННІ ЖУРНАЛИ — БІБЛІОТЕКАМ УКРАЇНИ: ПЕРШИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНСОРЦІУМ БІБЛІОТЕК-КОРИСТУВАЧІВ ЕЛЕКТРОННИМИ ЖУРНАЛАМИ ВИДАВНИЦТВА SPRINGER

Тетяна Ярошенко,
директор Наукової бібліотеки
Національного університету
"Києво-Могилянська академія"

Олеся Архипська,
заступник директора з автоматизації
Наукової бібліотеки Національного
університету "Києво-Могилянська
академія"

29 вересня — 1 жовтня 1999 року в Києві на базі туристичного комплексу "Пролісок" відбувся Міжнародний семінар "Електронні журнали — бібліотекам України". Семінар організовано спільними зусиллями Наукової бібліотеки Національного університету "Києво-Могилянська академія", Британської Ради в Україні та видавництва Springer (Німеччина). Серед співорганізаторів семінару — Державний комітет інформаційної політики України, Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної власності, Міністерство культури і мистецтв України, Міжнародний фонд "Відродження" та Українська бібліотечна асоціація.

Проведення семінару, як і створення Консорціуму, пов'язано з отриманням науковою бібліотекою НАУКМА гранту від Міжнародного фонду "Відродження" на реалізацію

проекту "Електронні журнали — бібліотекам України" в рамках програми "Розвиток Internet в Україні" в 1999 р. Отриманий грант передбачав вартість річної передплати на повнотекстові електронні журнали видавництва Springer. Реалізація цього проекту надає можливість протягом одного року (з 30 вересня 1999 року до 30 вересня 2000 року) всім бібліотекам України, що приєдналися чи ще приєднаються до проекту, — отримувати через Інформаційну службу Springer LINK он-лайн доступ до повнотекстових електронних журналів видавництва Springer. Це майже 400 назв (перелік журналів видавництва можна знайти за адресою — <http://laser.lange.springer.de>), різноманітних за галузями знань: медицина — 161 назва, природничі науки — 100, інженерія — 65, математика — 63, фізика та астрономія — 55, комп'ютерні науки — 48, геологія — 43, хімія — 42, екологія — 35, економіка — 21 назва та ін. Усі журнали англійською або

німецькою мовами зручні в пошуку, статті доступні у вигляді коротких анотацій, від яких можна перейти до повних текстів у форматі PDF або HTML.

Значення цього проекту важко оцінити і з фінансової і з змістовної точки зору. Досить сказати, що ринкова вартість передплати цих журналів на рік — півмільйона німецьких марок. Зрозуміло, що ні жодна з бібліотек окремо, ні навіть УСГ разом не змогли б передплатити ці журнали. Ми отримали унікальну можливість приєднання до Консорціуму необмеженої кількості бібліотек чи інформаційних центрів незалежно від відомчої підпорядкованості, географічного розташування чи будь-яких інших обмежень. Єдина умова — підключення бібліотеки до Internet. Ми отримали пільги і необмежену можливість підключення комп'ютерів для кожної установи, зокрема в університеті чи НДІ це можуть бути не лише робочі місця в бібліотеці, а й комп'ютери на будь-якій кафедрі, лабораторії тощо.

Головне, ми маємо унікальну можливість надати нашим користувачам — науковцям, студентам, аспірантам, фахівцям у різних галузях — найоперативнішу наукову інформацію, що містяться журнали. Доступ до свіжого числа журналу організується відразу, як це число потрапляє на головний сервер служби. Безперечно, це також одна з переваг послуги. Як відомо, електронна версія нового числа журналу з'являється раніше, ніж друкований варіант, а іноді електронний варіант випереджає навіть два друкованих числа.

Про проект та можливість участі в ньому бібліотек України ми повідомляли у "Віснику Книжкової палати" (№ 2, 1999 р.), а також на різних конференціях, семінарах тощо, через інформаційні листи і веб-сторінки Наукової бібліотеки НаУКМА та Інформаційної брами "Бібліотечний світ України".

До липня цього року було зібрано 65 заповнених угод від бібліотек. Таким чином, на бібліотечно-інформаційному терені України створено Консорціум бібліотек України — учасників проекту передплати на електронні журнали Springer LINK. Всі бібліотеки, які підписали угоди, стали членами Консорціуму. Серед них університетські бібліотеки — 27, бібліотеки науково-дослідних установ — 11, бібліотеки інших систем та відомств — 15, бібліотеки медичних закладів — 4, організації, інформаційні центри, громадські установи — 8. За географією майже всі регіони України представили своїх членів до Консорціуму: Київ — 17, Харків — 8, Львів — 7, Дніпропетровськ — 5, Донецьк — 5, Миколаїв — 3, Вінниця — 2, Одеса — 2, Севастополь — 2, Сімферополь — 2, Ужгород — 2, Запоріжжя — 1, Кіровоград — 1, Луганськ — 1, Макіївка — 1, Маріуполь — 1, смт. Научний — 1, Северодонецьк — 1, Суми — 1, Херсон — 1, Чернівці — 1.

Наша бібліотека стала організатором та координатором цього об'єднання як грантоотримувач та керівник проекту, ми підписали офіційний контракт з видавництвом Springer від імені всього Консорціуму бібліотек.

Консорціум відкритий для нових членів. Бібліотеки, що бажають приєднатися до Консорціуму, мають заповнити Контракт (знайти форму Контракту можна за допомогою веб-сторінок Наукової бібліотеки НаУКМА — <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib/> та Інформаційної брами "Бібліотечний світ України" — <http://www.ukrlibworld.kiev.ua>, або звернувшись до вже згаданого вище "Вісника Книжкової палати" № 2 за цей рік) та надіслати на адресу нашої бібліотеки. Після реєстрації у нас і в Німеччині, бібліотека отримує від Springer ідентифікаційний номер і пароль користувача, та, відповідно, доступ до електронних журналів. У Контракті бібліотека повинна вказати всі IP-адреси бажаних для доступу комп'ютерів. Сдине "обмеження" для всіх — не "перекачувати" весь журнал від першої до останньої сторінки — за це користувач автоматично відключатиметься від сервісу.

Отже, якщо ви маєте бажання вступити до Консорціуму бібліотек України та мати доступ до повнотекстових електронних журналів видавництва "Springer" — зв'яжіться з Науковою бібліотекою Національного Університету "Києво-Могилянська Академія" негайно. Не втрачайте час!

Під час роботи з проектом бібліотеки — члени Консорціуму зіткнулися з проблемами коректної роботи з електронними базами даних, менеджментом електронних видань, пошуком необхідної інформації, проблемами навчання користувачів роботі в режимі "он-лайн" та ін. Ми відчували необхідність додаткового навчання для учасників Консорціуму — і звернулись до видавництва Springer Verlag з пропозицією про проведення семінару. Пропозиція була підтримана. До організаторів семінару люб'язно погодилась приєднатися Британська Рада в Україні, взявши на себе і частину програми, і частину фінансування. Таким чином, усі бібліотеки — учасники Консорціуму були запрошені на семінар "Електронні журнали — бібліотекам України", що відбувся, як було зазначено вище, 29 вересня — 1 жовтня в Києві.

У семінарі взяли участь представники 65 бібліотек, науково-дослідних установ, інформаційних центрів України, 15 представників іноземних видавництв та інформаційних центрів з Німеччини, Нідерландів, Великої Британії та Росії.

Семінар відкрили *п.Петер Хельферіх* — директор видавництва "Springer Verlag" (Німеччина), *п. Тетяна Ярошенко* — директор Наукової бібліотеки Національного Університету "Києво-Могилянська Академія", *п.Світлана Васильченко* — менеджер інформаційних проектів Британської Ради в Україні, *п.Микола Ноеосад* — заступник голови Державного комітету інформаційної політики України, *п.Богдан Кияк* — виконавчий директор Державного комітету України з питань науки та інтелектуальної власності, начальник відділу фундаментальних досліджень, виконавчий директор Державного фонду фундаментальних досліджень, *п. Вячеслав Петров* — директор Інституту проблем розповсюдження інформації НАН України, *П.Валентина Пащикова* — президент Української бібліотечної асоціації.

Питання, що розглядалися на семінарі, — доступ до повнотекстових електронних журналів різних видавництв, менеджмент електронних видань, інформаційний сервіс видавництв, ліцензії користувача — були конкретизовані у виступах представників видавництв "Springer Verlag" (Німеччина), "Elsevier Science" (Нідерланди), "Cambridge Scientific" (Велика Британія), "Lange & Springer" (Німеччина), "MCB UP" (Велика Британія) та "Academic Press" (Німеччина).

Зокрема, доповідь *п.Сабіни Вольф*, Німеччина (*Ms. Sabine Wolf*) та *п.Петера Хельферіха*, Німеччина (*Mr. Peter Helfferich*) була присвячена роботі Інформаційної служби Springer LINK. Учасників ознайомлено з умовами приєднання та коректності роботи з базою даних у ході реалізації Проекту "Доступ до електронних журналів видавництва "Шпрінгер". Продемонстровано можливості глобального пошуку та пошуку з різних дисциплін, можливість перегляду змісту журналів, анотацій, статей у форматах PDF та HTML, роздрукування або збереження статті для власного користування. Доповідачі торкнулися питань цінової політики фірми стосовно України та інших країн. Електронна адреса видавництва — <http://www.springer.de>.

Доповідь *п.Пола Снапдерса*, Нідерланди (*Dr. Paul Snijders*) та *п.Яна Молендійка*, Нідерланди (*Mr. Jan Molendijk*) була присвячена погляду видавництва "Elsevier Science" на електронні ліцензії. Девіз видавництва — "розвивати традиційну роль наукового видавництва шляхом впровадження повністю інтегрованої мережі всебічного інформаційного сервісу". Присутніх ознайомлено із базою даних для повнотекстових електронних видань — Science-Direct: 600 000 повнотекстових статей, щомісячне надходження майже 20 000 нових статей, 14 500 000 статей, індексованих на рівні

A & I (абстракт та індекс), доступ до бази даних цілодобово. Очікується, що до кінця 1999 р. кількість користувачів сягне 5 млн. Електронна адреса видавництва — <http://www.elsevier.nl>.

Видавництво "MCB UP Ltd" (Велика Британія) в особі *п.Шеллі Грімшев (Ms. Shelly Grimshaw)* і *п.Майка Кросса (Mr Mike Cross)* ознайомило з політикою видавництва та представило електронну ліцензію EmeraldPlus. Це понад 60 000 абстрактів з 1989 р. та 25 000 повнотекстових електронних статей з 1994 р. Видавництво пропонує доступ до он-лайнної групи користувачів та форуму Консорціуму. Журнали MCB також доступні через бази даних: Blackwells' Navigator, SwetsNet, Information Quest, L@SER, Ebsco Online Subscriptions, OCLC's Electronic Collection Online and ingenta. Електронна адреса видавництва — <http://www.mcb.co.uk>.

Виступ *п.Дажмар Лагінг, Німеччина (Ms. Dagmar Laging)* — представника видавництва "Academic Press" — було присвячено віртуальній бібліотеці — IDEAL (International Digital Electronic Access Library). IDEAL — це 174 назви журналів у форматі PDF з 1993 р., майже 500 000 повнотекстових статей. Щомісяця додається понад 2 000 нових повнотекстових статей. 60% журналів — це тільки електронна версія журналів. Послугами видавництва користується 43 консорціуми та 1082 організації з 15 країн світу. Видавництво надає 2-місячний безплатний доступ до бази даних. Електронна адреса видавництва — <http://www.apnet.com>.

Логічним продовженням теми стали доповіді *п. Марка Фурнеаукса, Велика Британія (Mr. Mark Furneaux)* про доступ до наукових баз даних, повнотекстових документів та інших веб-ресурсів через Internet видавництва "Cambridge Scientific Abstracts" (<http://www.csa.com>) та *п.Франка Дімпікса, Німеччина (Mr. Frank Dietrich)* про доступ до медичної інформації, інформаційних ресурсів бази даних Aries Medical Knowledge GmbH & Co. Наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська академія" підписала контракт з ARIES Systems Corporation щодо інсталяції на серверах в Україні та організації доступу для всіх бажаючих до бази даних ARIES, яка містить бази даних MEDLINE (загальна медична інформація), CANCERLIT (інформація про ракові захворювання) та AIDSLINE (інформація про СНІД). Доступ до цих баз даних бібліотеки України матимуть до 31.12. 2001 р. Бази даних буде встановлено на веб-сайті Наукової бібліотеки НаУКМА (<http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib/>) та Інформаційній брамі "Бібліотечний світ України" (<http://www.ukrlibworld.kiev.ua>). Планується інсталяція цих баз даних ще на 4—6 веб-серверах бібліотек України, що значно спростить технічні проблеми доступу.

З діяльністю Інституту наукової інформації (ISI, USA) ознайомив *п.Олег Ігін, представництво Інституту у Великій Британії (Mr. Oleg Iguine)*. Доповідь була присвячена користуванню базами даних з наукового цитування з віддаленим доступом та новими функціональними можливостями. Електронна адреса Інституту наукової інформації — <http://www.isi.edu>. До всесвітньо відомих баз даних Current Contents (реферати статей з понад 8 000 світових журналів) надано право цілодобового безплатного доступу з метою тестування Current Contents Connect Trial — Internet версії, Web of Sciences — ISI Citation Database (реферати статей з понад 5 000 журналів з посиланнями на статті, що цитуються) та Derwent Innovation Index — Patents Citation Data з 1966 р., що розміщені на сервері ISI США у Філадельфії, для оцінки їх повноти з відповідних наукових тематик. На базі Інституту проблем реєстрації інформації Національної академії наук України та Національної бібліотеки України ім. В.Вернадського створено робочі місця для доступу до названих вище баз даних через мережу Internet.

Результатом аналізу досвіду спільного використання LINK Springer та STN International, порівняння ефективності процедур пошуку обох систем, ефективному поєднанню

можливостей LINK та STN, практична значимість LINK та Springer стали предметом доповіді *п.Олексія Васильєва, заступника директора Книжкової палати України, представника Інституту математичного моделювання "ФРАКСИМ" (Україна)*.

Учасники семінару ознайомилися також з діяльністю Інформаційного центру "ФРАКСИМ", який забезпечує інформаційне обслуговування з використанням близько 2 000 баз даних (з систем STN International, Data-Star, Quests-Orbit, Dow-Jones та ін.): реферативно-бібліографічні покажчики, бібліометрія; патентні, маркетингові дослідження; консалтинг. Крім того, "ФРАКСИМ" — представник і дистриб'ютор STN International в Україні, дистриб'ютор International Monetary Fund- Publication Service (видавництво), бізнес-партнер фірм Open Market (Folio, Chemical Abstracts Service, ADONIS, K.G.Saur, авторизований реселер продуктів Microsoft, Hewlett-Packard, APC, 3Com та ін. Центр видає інформаційно-методичний журнал "Інформаційний локатор".

Про діяльність Російського фонду фундаментальних досліджень, зокрема про програму Фонду "Електронна бібліотека", повідомив начальник Видавничого відділу РФФД *п. Валерій Новіков (Москва, Росія)*.

Досвідом роботи Російського Консорціуму бібліотек-передплатників електронних журналів поділилася *п.Ольга Красікова (Бібліотека природничих наук АН Росії)*. У наших колег у Росії вже протягом року діє подібний Консорціум, до якого входять близько 1000 бібліотек.

Цикл доповідей, присвячених питанням менеджменту електронних видань, методології, дистрибуції, міжнародним проектам відкрила *п.Вірджинія Кано, Велика Британія (Ms.Virginia Cano)* — викладач Центру інформаційних досліджень Коледжу Королеви Марії, м.Единбург. Доповідач, зокрема, визначила цілі електронних журналів — зменшення вартості, оперативність, гнучкість в отриманні журналів, свобода друку, зупинилась також на питаннях дистрибуції електронних журналів.

Продовженням теми стала доповідь *п.Ен Ліз, Велика Британія (Ms. Ann Lees)* — керівника бібліотечного проекту "Проект MALIBU", Королівський Коледж, м.Лондон "Гібридна бібліотека — еволюція чи революція?". Доповідач ознайомила зі спеціальним проектом eLib — програма електронних бібліотек. Третій етап цього проекту передбачає створення інфраструктури спільного використання ресурсів та широкомасштабне виявлення ресурсів, забезпечення довгострокового доступу до цифрових матеріалів шляхом застосування відповідних захисних стратегій, інтеграції нових технологій з традиційними бібліотечними колекціями і службами. Зацікавленість учасників семінару викликала інформація про проект створення гібридної бібліотеки MALIBU (бібліотека гуманітарних наук) — "Проект MALIBU". Докладніше про проект MALIBU — <http://www.kcl.ac.uk/malibu/>

Менеджменту електронних видань була присвячена доповідь *п.Світлани Васильченко, менеджера інформаційних проектів Британської Ради в Україні*. Особливу увагу приділено функціям видань — традиційних друкованих журналів та електронних журналів, характеристикам електронних журналів. Серед характеристик доповідач відмітила такі, як доступність та швидкість доставки інформації, функціональність (механізми пошуку та служба сигнальної інформації), ієрархічний відбір, можливість відгуку на статтю, поєднання з ресурсами суміжного змісту, необмежений обсяг інформації, можливість нетрадиційного способу представлення інформації. Також було зосереджено увагу на характеристиках електронних видань: категорії видань, типах електронних журналів, характері доступу та формі оплати.

Безумовною окрасою семінару 30 вересня — Всеукраїнський день бібліотек — була презентація Інформаційних проектів Британської Ради в Україні та нагородження бібліотек-переможців — учасників проектів. Більш

детальнішу інформацію про проекти можна знайти на веб-сторінці Британської Ради в Україні — <http://www.be.kiev.ua>

«П.

Офіційне відкриття семінару.

Зліва направо: Микола Новосад, Богдан Кияк, Валентина Пашкова, Тетяна Ярошенко, Світлана Васильченко

Під час семінару досягнута домовленість з кожним із представлених видавництв про безплатне надання на текстовий період доступу до електронних журналів чи баз даних для учасників нашого Консорціуму бібліотек України. Першим для нас стане видавництво Academic Press, яке відкриє на 3 місяці свої електронні ресурси, орієнтовно, з січня до кінця березня наступного року. Отже, приєднуйтесь до Консорціуму! Надайте своїм користувачам доступ до світових інформаційних ресурсів!

Більш докладну інформацію про проект та Міжнародний семінар шукайте на веб-сторінках:

Наукової бібліотеки НаУКМА —
<http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib/sem2.htm>
 Інформаційної брами "Бібліотечний світ України" —
<http://vwww.ukrlib.world.kiev.ua/main.htm>
 Наші контактні адреси:
 e-mail - library@ukma.kiev.ua, arkhyp@ukma.kiev.ua
 тел. (044)416-60-55

УДК 316.72

ГРОМАДЯНСЬКА АКТИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Дмитро Актов,
голова Всеукраїнського відкритого
рейтингу популярності та якості
"Золотафортуна"

У різних типах держав людина по-різному усвідомлює свою роль у суспільстві. В абсолютній монархії це підданий, особа що залежить від суверена, при тоталітаризмі роль людини зведена до "гвинтика" як необхідної складової величезної машини-держави. І лише у вільному демократичному суспільстві індивідуум відчуває себе громадянином, який усвідомлює свій обов'язок перед країною та співвітчизниками. Таке тлумачення політичної культури має в європейській цивілізації глибокі історичні традиції. Ще за часів Платона з'являється поняття "пандейя" — виховання, культура. У громадянина поліса виховувалось усвідомлення необхідності виконання громадянського обов'язку. У подібному ж контексті розуміли культуру і в епоху Відродження.

Особливого значення в цьому аспекті набуває такий прояв політичної культури, як здатність до компромісу, толерантність, спроможність співвідносити себе з іншими. Мабуть, саме ці риси були для людства найбільш важкими для оволодіння ними. Проте саме вони мають визначати культуру, цивілізованість як окремого індивіда, так і нації в цілому. А таке можливе лише за умови подальшого еволюційного розвитку суспільства, його переростання в суспільство громадське. А з формуванням громадського суспільства виникає вищий ступінь політичної культури — громадська культура.

Громадська культура — це надання пріоритету суб'єктам політики інтересам суспільства загалом над груповими,

корпоративними інтересами, громадянським правам та обов'язкам над вузькими політичними інтересами. Іншими словами, політичні субкультури продовжують співіснувати, але дотримання норм громадської культури є усвідомленим обов'язком кожного члена суспільства. Гарантами існування громадської культури є громадське суспільство і правова держава, що забезпечують захист прав людини, спонукають її до свідомого виконання обов'язків перед іншими, надають можливості для якнайширшої реалізації політичної та громадянської активності.

Ясно, що громадська культура для України — ідеал, до якого пролягає тривалий шлях через формування громадського суспільства та побудову справжньої правової держави. Без належного рівня національно-політичної культури неможливий прогрес у створенні демократичної системи, так само, як остання неможлива без існування громадської культури.

Цілком природно, що вихідною теоретико-методологічною основою цього процесу виступають положення і норми Конституції України, що регламентують свободи, права і обов'язки громадян перед державою. Проте являється цілком очевидним те, що сфера громадянської активності особи є набагато ширшою і виходить за межі її взаємодій з державою. В демократичному суспільстві людина вступає в безпосередній взаємодії не тільки з органами держави, а й з інститутами громадського суспільства, що, як відомо, здійснюють, функцію державної експертизи і контролю офіційної державної політичної стратегії. Тому інститути громадського суспільства по суті своїй виступають інститутами стимулювання громадянської активності та інститутами найбільш значущих її видів і форм.

Цим, власне, й можна пояснити досить високий рівень персоніфікованості політичних процесів у демократичному суспільстві. Відомо, що на заході існує доволі розвинута система соціальної підтримки індивідуальної активності громадян. До їх числа відносяться:

- інститути мас-медіа; політичні і некомерційні асоціації громадян;
- дослідницькі центри, що проводять рейтингові дослідження;